

אוניברסיטת חיפה
החוג לספרות עברית והשוואתית

מבוא לספרות עממית

ד"ר צפי זבה-אלרן

מועד הקורס: סמסטר ב', ימים א' וה', 10-12.

שעת קבלה: יום ה', 9-10 ובתיאום מראש, בחדרי בקומה 18 במגדל אשכול.

פניות שונות יתקבלו בברכה בדו-אל: tsafisebba@gmail.com

תוכן הקורס ומטרותיו: מהו סיפור עם וכיצד יש לקרוא בו? הקורס יוקדש להבנת אופיו הייחודי של סיפור העם ותפקידיו החברתיים בתרבויות שונות. נעקוב אחר ציוני דרך בהתהוותו של סיפור העם תוך כדי קריאה וצפייה בסיפורים; נבחן ז'אנרים עממיים שונים (ביניהם, מיתוס, מעשייה, אגדה, נובלה, משל ובדיחה); ונבחן שיטות מחקר ומושגי יסוד רווחים בחקר הספרות העממית הקדומה והעכשווית. לבסוף, נתנסה בעבודת שדה בעצמנו ונעמוד על חיוניותו של סיפור העם בסביבה שלנו.

חובות המשתתפות והמשתתפים: נוכחות חובה בשיעורים בהתאם לכללי התקנון (80%), הגשת שני תרגילים ומבחן מסכם. הציון הסופי יקבע על סמך שני תרגילים ובחינה מסכמת.

רשימה ביבליוגרפית

הקורס כלול מבוסס על חוברת טקסטים שהסטודנטים מתבקשים להביא לכל שיעור. החוברת סרוקה בתו"ת.

מהי ספרות עממית?

- ע' יסיף, סיפור העם העברי, ירושלים 1999, עמ' 3-14.
- ד' נוי, "פולקלור – הגדרה ותיחום", בתוך: עד עצם היום הזה... (בעריכת תמר אלכסנדר), רמת-גן 1993, עמ' 17-38.
- ת' אלכסנדר וד' נוי, "קווים לאפיון הסיפור העממי", בתוך: עד עצם היום הזה... (בעריכת תמר אלכסנדר), רמת-גן 1993, עמ' 39-60.
- A. Taylor, "Folklore and the Student of Literature", in: *The Study of Folklore* (ed., A. Dundes), Englewood Cliffs, N.J. 1965, pp. 34-42.
- A. Olrik, "Epic Laws of Folk Narrative", in: *The Study of Folklore* (ed., A. Dundes), Englewood Cliffs, N.J. 1965, pp. 129-141.

צמיחתה של הפולקלוריסטיקה והאתנוגרפיה היהודית:

- ד' בן-עמוס, *הספרות העממית היהודית*, ירושלים תשס"ו, עמ' 77-95.
- H. Bar-Itzhak, *Pioneers of Jewish Ethnography and Folkloristics in Eastern Europe*, Ljubljana 2010, pp. 14-26.

אסכולות ושיטות מחקר בספרות העממית:

- ג' חזן-רוקס, "על חקר התרבות העממית: הקדמה", *תיאוריה וביקורת* 10 (קיץ 1997), עמ' 5-13.
- R. M. Dorson, "Introduction", in: *Folklore and Folklife* (ed. R. M. Dorson), Chicago 1972, pp. 1-50.

האסכולה ההיסטורית-גיאוגרפית

- ג' חזן-רוקס, "חקר תהליכי התמורה בסיפור העממי", *מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי* ג (תשמ"ב), עמ' 129-137.
- ל' הונקו, "ארבע צורות של הסתגלות למסורת", *מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי* ג (תשמ"ב), עמ' 139-156.
- K. Krohn, "The Method of Julius Krohn", in *International Folkloristics* (ed. A. Dundes), Lanham MD 1999, pp. 37-45.

האסכולה הפורמליסטית והסטרוקטורליזם

- ה' יזון, "האסכולה הפורמאליסטית בחקר הספרות העממית", *הספרות* 3 (1971), עמ' 84-53.
- ק' לוי-סטרוס, "עלילות אסדיוואל", *הספרות* 20 (1975), עמ' 8-27.
- A. Dundes, "Structuralism and Folklore", *Essays in Folkloristics*, Meerut 1978, pp. 178-207.
- V. Propp, *The Morphology of the Folktale*, Austin 1977.

האסכולה הפסיכואנליטית

- ב' בטלהיים, "לכלוכית", בתוך: *קסמן של אגדות*, תל-אביב 1980, עמ' 187-217.
- A. Dundes, "Projection in Folklore", in: *Interpreting Folklore*, Bloomington 1980, pp. 33-61.

האסכולה הפונקציונאלי-הקשרית

- ד' בן-עמוס, "הגדרת הפולקלור בהקשר התרבותי", *הספרות* ד (1973), עמ' 416-426.
- ב' קירשנבלאט-גימבלט, "המשל בהקשר – ניתוח פעולות הגומלין החברתיות של היגוד סיפור", *הספרות* 20 (1975), עמ' 84-97.

הגדרת ז'אנרים :

- ד' בן-עמוס, "קאטגוריות אנאליטיות וז'אנרים אתניים", *הספרות* 20 (1975), עמ' 136-149.
- ע' יסיף, *סיפור העם העברי*, ירושלים 1999.
- ד' שטיין, "מלכת שבא מול שלמה – חידות ופרשנות במדרש משלי א", *מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי טו* (תשנ"ג), עמ' 7-35.
- ע' שנהר, "עולם הסמלים של המעשייה", בתוך: *מספר, סיפור, קהל*, תל-אביב 1994, עמ' 66-45.
- W. Bascom, "The Forms of Folklore: Prose Narratives", *Journal of American Folklore* 78 (1965), pp. 3-20.
- H. Bar-Itzhak, "Modes of Characterization in Religious Narrative: Jewish Folk Legends about Miracle Worker Rabbis", *Journal of Folklore Research* 27 (1990), pp. 205-230.
- G. Hasan-Rokem, "Fable", *Encyclopaedia Judaica* Vol. 6, Jerusalem 1971, pp.1125-1133.
- B. Holbek, *Interpretation of Fairy Tales*, Helsinki 1998.
- L. Honko, "The Problem of Defining Myth", in: *Sacred Narrative: Readings in the Theory of Myth* (ed., A. Dundes), Berkeley 1984, pp. 41-52.
- R. Patai and H. Bar-Itzhak (eds.), *Encyclopedia of Jewish Folklore and Traditions*, New York 2013.

עיון בסיפורים :

- ת' אלכסנדר, "העיצוב הז'אנרי של סיפורי שדים: נישואים בין גבר לשדה", בתוך: *אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות* (בעריכת י' עצמון), ירושלים 2000, עמ' 291-307.
- ח' בר-יצחק, "'סמידה רמידה ההורסת מזלה במו ידיה' – עיון רב-תחומי בסיפור סינדרלה של יהודי מרוקו", *מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי יג-יד* (תשנ"ב), עמ' 323-348.
- ע' יסיף, "תרומתו של ספר עושה פלא לסיפורת העממית היהודית", *מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי ג* (תשנ"ב), עמ' 47-66.
- ח' מילוא, "עיון בסיפור: 'בת המלך בגוף העץ'", בתוך: *כוחו של סיפור: ספר היובל לאסע"י* (בעריכת: ח' בר-יצחק וע' פינטל-גינסברג), חיפה תשס"ח, עמ' 122-129.
- ד' נוי, "ר' שלם שבזי באגדת העם של יהודי תימן", *בואי תימן* (בעריכת י' רצהבי), תל-אביב 1967, עמ' 113-166.
- ע' שנהר, "דרכי הייחוד' של סיפור עממי בינלאומי", *הסיפור העממי של עדות ישראל*, תל-אביב 1982, עמ' 103-120.
- ע' שנהר, "מעשה ירושלמי", *הסיפור העממי של עדות ישראל*, תל-אביב 1982, עמ' 83-94.

אתנוגרפיה ועבודת שדה :

- ח' בר-יצחק, "מבוא", בתוך : *כוחו של סיפור : ספר היוכל לאסע"י* (בעריכת : ח' בר-יצחק וע' פינטל-גינסברג), חיפה תשס"ח, עמ' 16-26.
- B. Jackson, *Fieldwork*, Urbana & Chicago 1987.

לימוד פורה ומהנה !